

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . 6 for. 20 kr.
„ pol leta . . 3 „ 30 „
„ četert leta . . 1 „ 70 „
„ mesec . . — „ 60 „

Po pošti:

Za celo leto . . 7 for. 50 kr.
„ pol leta . . 3 „ 80 „
„ četert leta . . 2 „ — „
„ mesec . . — „ 70 „

Št. 66.

V Celovcu v saboto 18. avgusta 1866.

Tečaj II.

Čujte zvoné na plati obé!

V Evropi imamo pet tako imenovanih velikih moči ali držav. To so: Francoska Ruska, Avstrija, Angleška in Pruska. Nek državnik in moder mož pa je še naštel šesto veliko moč, in ta je: svobodni tisk. In res! kjer živi svobodni tisk, tam ima veliko moč. Ljudski poslanci ne sedijo leto in den v državnih ali deželnih zborih, da bi naznanjali, kaj ljudje mislijo in želé. Časniki in knjige se pa tiskajo noč in den, hodijo med ljudstvo vsako uro in donašajo ne samo praznih novic za kratek čas, timveč tudi lepih resnic za poduk, ter kažejo ustavnej vladi pot, ktere naj se derži po mnenji in volji ustavnih državljanov.

Tudi Avstrija naša se je spreobrnila v ustavno državo, ima svojo ustavo in tudi v Avstriji ima svobodni tisk svojo moč in veljavo. Pa v Avstriji se ne poslušá zvon na obe plati, zatorej se pa tudi pravo očitno mnenje, se tudi resnica ne zve. In to je velika nesreča, kar se je pokazalo spet pri poslednjem vojski na severju.

Avstrija se je po svojej starej, nesrečnej in krivej politiki imela in imenovala prva nemška država, ako ravno je med prebivalci komaj peti del Nemcev. Zatorej je le gledala na Nemško, razširjala nemški jezik in dub, pa tudi poslušala le nemške časnike in knjige. Kar je prišlo iz Nemčije, kar se je na Dunaju in v Gradcu ali v kakem drugem nemškem ali ponemčenem mestu zleglo, kar so nemški časniki: „Presse“, „Fremdenblatt“, „Morgenpost“, „Ostdeutsche“, „Telegraf“, „Tagespost“, „Bo-

hemia“, „Tagesbothe“ itd. trobili in vganjali, na to se je poslušalo in po tem se ravnalo pa delalo: Nemški glas bil je sveto evangelje ne samo ljudem, timveč tudi našej vladi sami, ki se je tako rada „ustavno“ imenovala in se še imenuje: To pa je ravno jedro ustavnega življenja, da se gleda in poslušá na vse stranke in ravna po večini glasov.

Prašamo, ali velja to pravilo po našej ustavnej Avstriji? Kedar vlada kaj imenitnega stori, kaj počenja uradni naši časniki na Dunaju in za njimi po drugih deželah? „Wiener-Zeitung“, „Const. Oest. Ztg.“, „Grazer Ztg.“ in njih druge pristne sestrice po deželah navajajo, kaj pišejo o tem, kar je vlada storila, nemski časniki, ki smo jih zgorej naštel. Kar pa pravijo slovanski in romanski časniki, tega ne vidi in se ne spominja živa duša, in vendar govori ravno po teh časnikih več kot 20 milijonov ljudi, kterih glas bi se v resnično ustavnej državi ne smel preslišati, timveč ker ravno slovanski in romanski časniki delajo pravo, specifično-avstrijsko politiko, in se moško in nepremakljivo derže političnih svojih pravil. Zraven pa še skušnja uči, da so Slovani in Romani veliko boljši in previdnejši politikarji, kakor Nemci, ki so svoj plajšč od leta 1848 že tolikrat zasukali in že tolikrat naredili veliko fiasko. Poglejmo le v poslednje dni! Slovanski in romanski časniki so terdili, da vojska s Prusko nima specifično-avstrijske misli, da je le nemško maslo in Avstriji le v nesrečo in pogubo. Nemški časniki so terdili ravno narobe, ščuvali in hujskali so na vojsko. Vlada pa jih je le same poslušala, pa se zdaj

tudi praska za ušesi. Ko je vojska navstala, Slovani in Romani niso vlade motili, ampak podpirali in gnali na to, naj se vojska napravi in žene na vso moč in naj se po Češkem na noge spravi črna vojska. Nemci pa so se s Prusi norca delali v besedah in podobah, jih zaničevali in zasmehovali, zraven pa Čehi ovajali in černili ter vlado svarili, naj jim orožja v roke ne da. Vlada jih je spet le same poslušala, pa zdaj tega gotovo ni vesela.

Ali bo mar po tako žalostnih in sramotnih skušnjah spet vse le pri starem ostalo? Ali bodo mar vlada in njeni časniki le po nemških časnikih vse prestikali, le na nemško očitno mnenje gledali, — besedo in mnenje slovanskih in romanskih, in takih nemških časnikov, ki v slovanskem in romanskem duhu pišejo, še dalje v nemar puščali?

Pa porečejo: Pri vladinih časnikih so sami Nemci, ki slovanskih in romanskih časnikov ne razumejo. Na to odgovarjamo: Vladini časniki, njih vredniki in pomagavci se plačujejo iz državnega denarja, ki se nabira tudi iz tistih davkov, ki jih tudi Slovani in Romani plačujejo. Naj se najemljejo taki ljudje, ki znajo več jezikov, saj jih je dosti med Slovani in Romani, ali pa naj se tudi Nemci ponižajo in učé tujih jezikov, kakor se morajo nenemški narodi učiti nemškega.

Torej tirjamo po pravici pa tudi v resnici, naj se v Avstriji ozir jemlje tudi na slovanske in romanske časnike, in naj se vladinim časnikom ostro zaukaže, da tudi slovanske in romanske časnike prebirajo, ter cesarju, ministrom in drugim narodom na

Besednik.

Program ljubljanske gimnazije.

(Konec.)

Prav izverstno naš pisatelj zavrača početje meni zelo priljubljenih filologov; prav imate, častiti gospod! ker s šolskim ukom v javnem življenji ni moč napredovati, dokler se bodo naši učenci v pismih slavnega Herodota in drugih klasikov le pečali s suhimi koreninami gerških, latinskih in slovanskih besedi in rešetali samo gole fraze. Kar pa mislite, kot tudi sredi 16. tr. pravite, da tu le Nemce posnemamo, jako se motite.

Avstrijsko učilo, ki se je zarad protestantovskih Prusov že tolikrat grajalo, ni krivo te velike napake. Tudi je pruska vlada svojim šolam pred tremi leti z nova ukazala, naj se filologija obravnava v večjo korist duševne izobraženosti, ker šola ni zato, da bi se sistematični slovničarji v nji odgojevali.

Kar pa g. profesor o „spominu“ razpravlja, ni piškavega oreha vredno; ne samo zato ne, da je pri tej razpravi čisto nepotrebno, ampak napčno je samo na sebi. Moji ugovori bi se psihologije dotikali. Ko Melcer pomnjevost shrambo, repertorium vti-

sov . . . zove, le kaže, da Waitzovih, Drobischovih del še v rokah nikoli imel ni. Kaže pa tudi, da dušne djavnosti čisto nič ne pozna, ko pomnjevost loči v ono za „reči in besede, za čas in kraje, za števila in jezike“. Po njegovu napačni ločitvi bi mu jih še veliko versto lahko naštel. Saj vendar pomnjevost le pametuje nikoli nič drugega ko same misli ali predodbe. Znanstveno se pa loči le mehanična ali tlačanska pomnjevost od razsodne in znajdene ali umetalne. Kdo bi se dalje z g. profesorjem vkvarjal, da na 15. str. ravno to povdarja in priporoča, kar je že na str. 12 priporočal, na 13. pa zametal! Prav dobro jo pa na tem mestu g. Heinrihu pod nos zakadi, ko pravi: „Šolska sobica naj ne bo nikoli kraj političkega in narodnega agitiranja“, in rekel bi tudi narodnega psovanja.

Stara osnova (Melcerjeva od l. 1818—49, ker ne ve, da jo je za Marije Terezije znani pijarist po večem osnoval) imela je samo to dobro, da je vsak učitelj moral tudi geografijo učiti. Ta čas se ni po programih čitalo: „Oesterr. Vaterlandskunde“, dijaki pa družega niso slišali, kot nekaj gôr in rek naštevati. Exempla sunt odiosa! Se ve da se potem ni čuditi, da se pri maturi le besedice o raznih in za nas važnih avstrijskih razmerah in zadevah ne sliši. Tega pa učilni načert ni kriv in tudi postava zastran mature gradivo natanko zaznamuje. Vidi se le, da g. Melcer načert le premalo pozna, zlasti pa natanko premišljene dodatke (In-

structionen), ker se tako pisariti upa. Ako bi se po načertu ravnalo, bil bi vspeh teh važnih naukov dosti zdatnejši. Le to bi bilo zelo želeti, da bi zemljepisu posebni čas v teden odločili. Sedaj bi pa tudi na naši gimnaziji veliko več opravili, ako bi za vsaktero leto primerno gradivo iz zemljepisa za terdno odločili, ktero se vsakakor v zgodovinskih urah razpravljati mora.

Na 16. str. pravi g. Melcer z razstavljenimi besedami: „Razun pervega razreda in drugega polletja četrtega najdeš tedaj v spodnji gimnaziji vse zgodovinsko učenje v istodobni obravnavi“. Kako se silno moti, kajti v 1. razredu se povestnica ne uči, v četrtem družega pol leta do sedaj tudi nič. V drugem razredu pa zgodovinska obravnava tudi ni istodobna, ampak še v vašem piškavem Welterji je etnografična. Kaka kolobocija, kaka navskrižnost, ako se natanko primerjajo verstice 16. str. z onimi na 17. Z eno besedo bi pa tudi g. profesorja prašal, kaj ima zemljepisni uk, kteremu tudi učilni načert posebno vrednost priznava, z metodo zgodovinskega uka opraviti. Ako pa gospod profesor toži, da so Klunove bukve preobširne in preučene, priznavam mu torad pa s tem pristavkom, da te bukve ne zadostujejo le našim slovanskim dijakom. Nemški dijaki dobro razumejo nemško knjigo in nemško razkladanje; naši učenci pa toliko razumejo nemške odstavke in nemške učitelje, ko Bramini svoje kozje molitvice!

znanje dajejo, kaj mislijo in želé Slovani in Romani. Tako dobi svobodni tisk pravično in zveličavno moč tudi po Avstriji, kakor jo ima po vseh ustavnih državah.

Politični razgled.

Napovedovalo se je, da bo do 15. t. m. mir s Prusi gotovo sklenjen; ali ni se to zgodilo. Le toliko se sliši, da se je sklenilo, da se pruske posadke po českich mestih zmanjšajo ali pa celo domú poklicejo. Pravijo pa, da so Lahi vse zakasnili, nekteri pa dolže tudi Bismarka, ker zahteva, da naj bi berž Avstrija sposebno točko italijansko kraljestvo spoznala. On si tedaj hoče po vsaki ceni Lahe za prijatelje ohraniti. Mir z Italijani pa se bode po želji Napoleonovi v Parizu sklepal. On namreč je še pravi lastnik Benecije, tedaj hoče tudi veljavno besede imeti. Te dni se je spet veliko o spremembah v našem ministerstvu govorilo in terdilo, da sta ali da skorej bota odstopila grof Lariš in baron Wüllerstorff. Do zdaj pa nič druzega ni res, kakor to, da ima poslednji za nekaj časa dopust. Eni hočejo vedeti, da bota ta dva ministra gotovo odstopila in da se potem obojno ministerstvo v eno zedini; drugi pa terdijo, da ostane še vse pri starem in da bo baron Hock finančnin, pl. Beke pa kupčijski minister. Mi želimo, da bi se ta važna zadeva predolgo ne svaljkala in da na čelo vsacega ministerstva stopi mož, ki kaj zna in bo delal za specifično-avstrijske interese. — Kakor se piše, misli fin. minister zdaj namesti bankovcev po 1 in 5 gld. izdati državnic (Reichsschatzscheine) za 300 milijonov, s katerimi bo nazaj vsel dozdej izdanih 150 mil. državnic po 1 in 5 gld., 30 mil. misli obertiti za poravnavo ondandnega posojila, ostali znesek pa za druge državne potrebe. — Ker se take in enake naredbe tako zelo tičejo narodskega blagostanja, je pač na vso moč želeli, da se zbornice spet odprejo, in se tako prične v resnici ustavno vladanje.

Cesar je zapovedal, da se morajo za naprej stroški pri cesarskem dvoru zmanjšati.

Poslanec baron Hübner je bil neki iz Rima zavolj rimskih zadev poklican.

Znani dunajski listi še vedno trobijo, da slovanski federalisti niso nič opravili, itd.

Ni tedaj treba zagovarjati slabega vspeha s tem, da jih je po 70—80 v šoli; opirajte se na postavo, in ne bo v vas zevalo 80 revnih dušic, ker vas z ušesi le besedice ne razumejo. Zevalo jih bo le po 50—60. Hic Rhodus hic salta! Treba je le izreči: Ljubljanska gimnazija, središče slovenske zemlje, naj bo slovenska, pa tako slovenska, da bodo Slovenci slovenski podučevali, potem ne bo treba tožiti učilne osnove. Slovenske knjige pa slovenska razlaga! G. profesor! ali mi ne bote zakliknili: „Prav dobro, resnično in pravo!“ Ne bo vam treba pristavljati, „če šteješ kacihi 10 ali 20 poslušalcev“; kajti potem bo po tem 60—70 glav v eni sobi prav dobro napredovalo. — Stare osnove pa nikakor ni treba hvalisati, ker vsak previden dobro ve, kako se je nekda s predmeti ravnalo. Ako je bil matematikus profesor publicus, obravnaval je svojo vedo po stari metodi, vse druge vednosti so pa za durmi čepele; jezikosloven so bile druge vede: matematika, zgodovina — prave pastorki! Prava vzajemnost se pa pri sedanjih predmetih razredbi pri vnetih učiteljih nikakor ne pogrša in učilna osnova v vvodu kot v inštrukcijah posebno povdarja „die Wichtigkeit der Wechselwirkung des mannigfaltigen Unterrichtes“ (na pr. str. 7, 8.) in kaže, kako naj bi se složnost in vzajemnost med raznimi nauki dosegla.

Od več bi bilo, dragi Jeriha! tebi še druge metode zgodovinskega uka navajati; Melcerju so čisto neznane, ker jih v svoji

Nemcem želimo, da bi se vendar enkrat spametovali, da bi sposobni postali za mir in spravo, sicer se je najhujšega bati!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Zukunft; Lažanski; — nastanovanje vojakov in priprege; vreme; liberalci.) Vojska z železjem je pri kraju, pa čaka nas Slovane vojska s peresom. Kar počenjajo nemški in madjarski časniki, priča nam je resnična pa žalostna, da Nemci in Madjari niso volje, stopiti s svoje višave in nas Slovane spoznati za ravnopravne brate. Mi pa tudi nismo volje več, podati se pod tujevo peto in iz rok spustiti tiste pravice, ki jih nam je sam cesar podelil in tolikrat zaterdil. Vojska, se ve da, duševna je pred durmi, kje pa je orožje? Vojak brez orožja je že premagan! Puške in sable naše so časniki slovanski in tisti nemški časniki, ki v našem duhu pišejo. Teh časnikov pa nimamo veliko, le edina „Zukunft“ na Dunaju je prava in zvesta naša prijateljica. Tem večja potreba in dolžnost je tedaj, da ta časnik podpiramo na vso moč. Slovenci! povzdignemo torej vnovič svoj glas, in kličemo vam: Pustite nemške časnike, ki bi nas Slovane radi v žlici vode vtopili. „Zukunft“ je pravična vsem narodnostim, ne žali svete cerkve, ne hujska narodov med seboj, seje pa mir in zastopnost, zagovarja in brani vse pravice in svobode, torej je res vredna vsake podpore. Omenjamo še to, da skorej začena kaj imenitne sestavke donášati o izhodnjem prašanju in o znotranjih naših zadevah. To so še veliko bolj imenitna prašanja, kakor je bilo nemško in talijansko; pred njimi se bode tresla cela Evropa. „Zukunft“ izhaja vsak den in velja na četertletje po pošti 3 fl. 50 kr. — Veliko so terpeli naši bratje Čehi, pa vendar jih čakajo še večji križi in terpljenja. Časniki donášajo žalostno novico, da bode Lažanski za deželnega poglavarja na Českem imenovan. Ves narod češki in vsa dežela se je oglasila proti temu gospodu, da! mestni Praški odbor je sklenil, da hitro odstopi, ako Lažanski ostane še v Pragi. Odgovor pa bode menda ta, da se Lažanski poviša. Beleredi pri deželnih poglavarjih nima sre-

šolski knjigi zasledil ni. Ne mislim se tu pripraviti ž njim, ali bi tako zvana životopisna metoda niži gimnaziji primernejša ne bila. Ko bodo milejši časi prisijali, ko se bo Ljubljana zares v belo preoblekla, ko ne bodo tuji po nji gospodovali, zagledalo bo po tej metodi osnovana knjiga hitro beli dan. —

Iz vsega tega, dragi Jeriha! boš hitro prevedel, da Melcerjeva tvarina ni dosti vredna; on prežveka razno snovino večidel tako, da se z zastavljeno nalogo nikakor ne vjema. Kdor bi v šoli po njegovih metodi učil in na mesto da bi svoj predmet resno razpravljaj, rajše o vseh rečeh govoril, kako in kod je potoval, kako se je vozaril, iz čolna v jezero padel in še z drugim svoj jeziček brusil, gotovo pravega vspeha pri uku zasledil ne bo! Lahko bi mu z Melcerjem zakliknili: „Nos, nos consules desumus“; kajti ošabni in boječi Ciceron je le takrat jezik brusil, se košatil in ropotal, javne naprave zagovarjal ali spodbijal, ko so že do cela dognane bile! Mi pa bomo gledé na celi spisek še zmiraj s pesnikom peli:

„Peršli bi že bili Slovenceam zlati časi,
Ak' klasik bil bi vsak pisar, kdor nam kaj kvasi.“

Pričakoval boš, dragi Jeriha! da bi še o jezikoslovni vrednosti Melcerjevega spisa govoril. Tudi letos bi bilo treba mestne, narodne veljake popraševati, kako da je mogoče, da tak učitelj slovenščino uči? Ali Dežman ni imel prav, ko je javno grajal tiste, ki našim učencem prirojeno sloven-

če: Mescery, Bach in zdaj Lažanski — to bi bila lepa trojica! Ne vemo, za koga bi bilo to večja nesreča, za Čehe ali vladu. Ljubezen narodov je podlaga vsakej vladi, in narodi ostajajo, vlade pa odhajajo! — Jeli smo tudi na Koroškem okušati veselje in sladkosti vojskeinega hrupa. Ljudje naši morajo dajati priprege in čudno se jim godi. Že stoji 7—8 dni veliko sto vozov okoli Beljaka nabasanih, pa nikamor ne morejo. Domu jih ne spuste, daleč tudi ne pe-ljejo, konji in ljudje terpe pod milim nebom, po mervo hodijo na dom 8—10 ur daleč, na životu nosijo le eno obleko, doma pa delo zastaja! Da bi te bridkosti in sitnosti skorej minule! Pa kaj, menda nas še čakajo druge? Dobimo vojake in konje v kvartir na deželo. V rožno dolino so šli husarji, v Otoče so prišli pešci Hesoveci. Da bi se pač vojaki prijateljsko in mirno obnašali, ne pa tako, kakor predvčerašnjim nek nadlajtnant Hesovega regimenta ali polka, ki je hotel ljudem v Otočah braniti, da bi mlatili, ker on spati ne more. Navstal je po celej vasi tak hrup, da se je bilo že bati. Oficir je razsajal in vpil, da jih bo dal vse omlatiti, ki se prederznejo mlatiti in ropot napravljati. Ni bilo prej miru in pokoja, da je nek gospod šel v Celovec tožit in praviti, kaj se godi. Stotnik pa je bil pametnejši in je rekel, naj le mlatijo. To bi bilo kaj, da bi ljudje še svojih del in opravil opravljati ne smeli. Kmetje naši imajo voja-ke radi in strežejo jim po svoji moči, naj bi tudi vojaki svojih strun preveč ne napenjali! — Vreme se je spreverglo na bolje, pa je bil že tudi skrajni čas! Dež in mraz sta skorej vse pokončala. Kar je na polju požetega, že raste, — turšica je tudi že rumena, hajda pa komaj za perst visoka, krompir gnije, otava je nizka in redka. Nastalo je jasno in toplo in vse se bode še enmalo zboljšalo in opomoglo. — Nemški naši liberalci še ne morejo mirovati, še jim roji februarni patent in oži državni zbor po glavi. Schleichert je v mestnem zboru spet sprožil, naj se cesarju pošlje adresa, da skliče državni zbor. Pa padel je ta predlog, ker so zanj glasovali le 3 odborniki, proti njemu pa jih je glasovalo 14. Pride gotovo čas, ko bomo vsi zagnali glas za ustavno življenje, pa ne za navidezno, timveč za pravo in resnično ustavno življenje, ki prinese vsem narodom enako svobodo in enake pravice! —

ščino s starim ljubljanskim narečjem kv-ar-ijo! Gospod Melcer še abecede slovenske slovnice ne zna, ker oblika „številov“ (str. 12. 4. v. od spod.) ni ne staro — ne novoslovenska, pa tudi ne novoljubljanska! Čudno se mi zdi, da spisku Pavček ni po pravil družih enakih napak, n. pr. genet. „stoletji“ (str. 18. v 9.) itd., ali pa „meli“, mesto „imeli“ (17. str.), kajti pri nas le proso in nektero drugo seme manemo, Melcer dijak pa je tudi bukvice mel! Kakor se pa gledé na besedoslovje veliko napak nahaja, tako borna je semtertje tudi skladnja, n. pr. str. 12: „Njen predmet so le dogodbe, morajo biti važne, morajo biti resnične“, ali bolj spodaj: „Zgodovinsko preiskovanje je zgodopisje, po katerem nabiramo, kar se je godilo po zgodovinskih vi-rih s pravo kritiko, to je, da . . .“ ti. i. d. —

Sploh pa rad priznavam, da se je Melcerjev govor od lani dosti popravil, ali kakor bi „Novice“ rekle, da dotična tiskarna toliko pomot vmes več ne vpleta. Ker nam je princip otel, tolažimo se vsaj z Latin-cem: „Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas!“

Ivan Prodovski.

Iz junske doline?? (O raznih zadevah. G. Rak). Železnica je naša dobrotnica, tako pravi kmet, ko vidi, kako se prevažajo silne trume vojakov. Zdaj ne terpé samo vojaki manj, temuč tudi kmetu ni treba poljskih del zanemarjati in cele tedne s pripravami po svetu se ubijati. Vsak dan pričakuje na kolodvorih velika množica kake znanice med vojaki, ki se zdaj mimo vozijo, pa le redko se kako znano lice prikaže in še to le za trenutek, potem pa se spet začnejo popraševati, kaj le pomenja to, ali mar vojska še ni končana? Če pa zvedó, da se je s Prusom mir sklenil, precej so potolaženi. Res precej denarja je 40 mil., pa kaj hočemo, če nam sreča ni ugodna? Še bolje je tako, kakor da bi pruska vojska še dalje terpela; gotovo bi še več na to vojsko bilo šlo, in koliko škode bi bil pa še Lah naredil, ako bi bil v naše revne kraje privrihal. Slednjič pa še Bog ve, ali bi se nam bila prihodnjic sreča bolj prijazno smehljala. Zdaj pa, ko je s Prusom mir, tudi Laha ložej k miru prisilijo in se nam ga ni bati v naše kraje, kakor doslej. Slišimo tukaj praviti, da je v Velikovecu nekaj dunajskih rogoviležev, katerim je germanizem in madjarizem čez vse, zatorej trobijo z Dunajčani v en rog. Slovenci, pametni bodite, ne postavljajte svojih ušes tem slepim politikonom, spominjajte se leta 1848, prenapeta Nemčija in Madjarija je tedaj Nemce in Madjare in tudi nas zveste Slovence ob vse pravice pripravila in nas vse potisnila v staro sužnost in temnoto. Na Porcijunkeljnovu je v Celovcu več kmetov žalostna osoda zadela, ko so začeli v rog onih Dunajčanov trobiti. Tedaj varujte se, da vas ne zapletejo in vjamajo v zanke. V našo dolino prihaja prav mnogo gospode iz Tersta, Gorice in Dunaja. Med dunajsko gospodo omenjam tudi gospoda Raka, dvornega svetovalca, ki je bil v Celju za predsednika. Prav prijazno se pogovarja ta gospod s kmeti in jih izprašuje, kaj mislijo o zdanih zapletkah. Kmetje, le pametno in previdno!

Blizo Radgone. A. S. (Nesreče in spet nesreče.) Čas britke skušnje je napočil nam ubogim Avstrijancem. Vojska, ktera se je zaradi naše slabe politike vnela, pokončala nam je tisoč in tisoč hrabrih vojakov in stane nas milijonov in milijonov gld. Cele reke krvi so se prelile — pa vse brez dobrega vspeha. Tisoč in tisoč rodbin zdihuje in plače po svojih družinskih članih, kateri so veselega srca šli domovino braniti, ki se pa nikdar ne bodo več vrnili! Huda slana nam je ves naš up na bogato žetev in trgateg vzela, tako da že zdaj kmet plaho poprašuje: „Kaj bomo jedli, kaj pili?“ Sedaj pa pridejo še večja plačila ktera kmeta ob vse djati, in na beraško palico spraviti morejo. — Pa to še ni zadosti. Še huda povodenj je velikemu delu naših sodržavljancev grozno veliko škodo napravila. Vsled deževja 6. t. m. je Mura 6. 7. in 8. tako narastla, da se je pri Radgoni deleč deleč čez polja razlila. Otavo, koruzo, krompir, ajdo in vse, kar je še na polju bilo, je voda ali seboj vzela ali pa zablatila in celo ukončala. Še v hrame, kateri so daleč od Mure in visoko nad vodo, pridrla je. Na ogerski strani je neki ena vas, kakor sem slišal, do oken in še čez v vodi. Gotovo je tem prebivalcem voda tudi živino in drugo imetje odnesla. Po noči od 8. do 9. še le je začela voda vpadati. Od kod je prav za prav toliko vode na enkrat prišlo, ne vem povedati, vendar mislim, da bomo še kaj iz drugih krajev slišali. — Zares slabi casil! Kaj hočemo početi?

V Ljubljani 12. avg. A. B. (Kaj bo po miru? notranja politika, nove volitve.) Kakor se kaže, smemo upati, da se nam povrne kmalu mir, ktere ga si vsakdo tako zelo želi; na severju se Prusi pomikajo nazaj in menda ne bode posebnih ovir, da se konečno sklène mir, Lahi pa bodo tudi menda se premislili in rajši to vzeli, kar imajo gotovega, kakor da bi se spuščali še enkrat v nevarnost in v tretje skušali moč

avstrijskih junakov. Upati je, da premagajo pametnejši in previdnejši med njimi, kateri tudi hočejo mir imeti. *) Stavljaja se nam tedaj že zdaj vprašanje pred oči: Kaj bo po miru, kakšna bode notranja politika? Naj si bode taka ali taka, gotovo bo prva potreba, da se zopet krepko prične ustavna delavnost, da se bode začelo resno delati za porazumljenje. Bralo se je po časopisih, da misli ministerstvo, koj ko se sklène mir na vse strani, razpisati nove volitve. To bi bilo tudi popolnoma pravo in pravično, novi časi zahtevajo nove moče, starokopitneži pa se bodo pustili lepo pri miru. Treba pa je, da se že zdaj preskrbimo in da začnemo delati zgodaj. Akoravno je narodna zavest vse bolj razsirjena nego je bila l. 1860, treba je vendar, da ne zamudimo nobene prilike po postavnem poti delati za sijajen uspeh prihodnjih volitev po Slovenskem. Naj bi se zbrali tedaj koj, ko se nam vrne ljubi mir, v vseh večjih krajih slovenskih dežel veljavni moče skupaj, kateri bi se o tem posvetovali in že zdaj zaznamovali po raznih krajih kandidate. Naj bi se razširil duh, kateri je vladal pri volitvah za ljubljanski mestni odbor in za Kranjsko kupčijsko zbornico v Ljubljani in po vsem Krajnskem, zmaganje čez vse kraje slovenske. Važni časi bodo nastopili, bodite pozorni Slovenci! Bela Ljubljana dala Vam je lep, krasen izgled, posnemajte ga, kadar bo čas, volite si prave moče, kateri imajo srce za Vas in Vaše potrebe, kateri Vas bodo moško branili in zagovarjali.

Iz Dolenskega. A. H. (Veselica v metliški čitalnici.) Metličanje združeni s Črnomalci so v nedeljo 5. avgusta zopet pokazali, da niso zaostali za dragimi na narodnem polji. Bil je pa namen te krasne veselice res vse hvale vreden. Čisti znesek je odmenjen ranjenim vojakom. Kakor sem pozneje slišal, dobili so 45 gld. Že program je kazal, da bode veselica krasna. Program bil je ta le: 1) Igra na glasovir; prav dobro je igral g. St., pričala je to očitna hvala. 2) Samospevi; g. Kr. poje „Vodniku“ od M. Vilharja in g. Jeanette K. ga krepko spremlja. Zagrinjalo pade, toda le za kratek čas, ker sledila je 3) igra „Detelja“, katero so vsi dobro igrali, posebno pa ste se odlikovali zaročeni nevesti Netka g. Amalija Z. in Cilka g. Harmina K. 4) Dvospevi „Čolnič“, ktere ga sta gg. G. in K. navdušeno pela. Š slava-klici je občinstvo kazalo svojo zadovoljnost. 4) „Igro na glasovir“, igrala je dobro g. Janette K. 6) Igra „Strup“. Čuditi se mora človek igralcem in igralkam; tako dobro so se obnašali, kakor da bi bili že, Bog ve, kolikrat na odru. Ljudmila g. Dragotina P. in njen ljubi Božidar g. Kr. sta dobro izvršila svojo nalogo. Njena mati g. Ema B., Barbka g. Jeanette K., Micika g. Fanika Z. so bile igralke na svojem mestu. Posebno je dopadla Micika. 7) Pesem „Sablenska“, katero so gg. pevci navdušeno peli. 8) Ples. Krepki živio in slava-klici so častitim igralcem in igralkam pričali, da so se izvrstno obnašali. Slava vam, kličem tu očitno, ki ste nas tako lepo razveselili, ki ste vneti in se trudite za povzdigo domače reči. Posebno krasni ženski spol naj bo v zgled slovenskim svojim sestricam, da se povsod tako trudijo za slovensko reč, kakor se trudijo ljube bele Kranjice. Slava!

Iz Sočne doline. (Prazen strah; občinska straža; slovenščina.) V naši dolini in posebej v Kanalu je nekaj dni prav živo. Vzrok temu je most, ki pelje čez Sočo. Ne vem, komu je prišlo v glavo, da se mora ta most, ako bi prišli Talijani čez gore k nam, braniti in celo posuti. Zato se tudi že 14 dni varuje. Veliko tramov in drugega drevja, pa tudi z zemljo napolnjeni sodi, napravljeni za to, da se most zagradi, ležijo še zdaj na ulicah. Strah pred Tali-

jani je bil posebno perve dni velik! Vsi, mali in veliki, učeni in neučeni, so mislili, da Talijani nimajo drugega dela, kakor k nam priti in ropati; veliko družin je svoje premakljivo blago v stran znosilo in tudi pobegnilo. Bog bodi zahvaljen, zdaj so se pa že nekaj potolažili; pa govoriti se ne sliši drugega, ko od vojske. Brali smo tudi tukaj po časnikih, da hoče Viktor Emanuel mejo po Soči imeti. Serdit je bil vsak kanalski Slovenec čez to krivično tirjanje, pa tudi Talijani in celo talijanissimi so bili nevoljni, ker ta meja bi pripravila grofijo Goriško in posebno Sočno dolino na beraško palico. Mislimo in se nadjamo, da naš presvitli cesar ne bo dal ne pedi zemlje in ne ene duše! — Naša občinska straža je tudi že na nogah in, ker vsi moče od 18—50 let služijo, šteje čez 2000 moč. Veliko lepega bi se dalo s to stražo storiti; pa treba bi bilo, djati jo v pravi red in jej oskerbeti izvedene poveljnike. Za zdaj sklenem svoje poročilo in pristavljam še to, da s slovenščino gre tukaj po rakovem potu. Z zaupanjem smo gledali sicer na enega moža še pred 5 meseci, zdaj pa vemo, da ena lastovica ne more napraviti poletja; — vendar le upajmo in delajmo! Le tega Bog ne daj, da bi nas Goričanov kaj prišlo Talijanom v pest! Kaj radi bi pomagali, da bi se še tistih 30.000 Slovencev, ki sirote v Videmskejški škofiji životarijo, pridružilo nam Goričanom. Kaj bi bilo, ako bi se prošnje za to napravljale, naj se pri pomirjevanju to oskerbi in zgodi? —

Ptuje dežele.

Pruska. Zbornica poslancev si je izvolila za perversednika posl. Forkenbek-a (poprejšnji Grabov je pred volitvijo očitno naznanil, da ne bo nikakor prevzel te časti) in za podperversednika generala Stavenhagen-a in Bonin-a. Ker ni Grabov izvoljen, nam to kaže, da niso naprednjaci (Fortschritspartei), ki so v prejšnjih sejah veliki zvonec nosili in Bismarku toliko sitnost in težav prizadjali, več tako močni, — tedaj jih je tudi gotovo manj v zboru, nego jih je poprej bilo. Strank pa se nahaja v zbornici kaci 6—7, in so te-le: 1.) napredovavna ali liberalna, 2.) levo središče, 3.) staro-liberalna (na čelu g. Vinke), 4.) konservativna, 5.) aristokracična, 6.) katoliška, in 7.) poljska. — Kralju se bode podala adresa. Kar je za vladu zdaj posebno tolažljivo, je to, da se sme v vseh važnih vprašanjih na večino zanašati. Vlada pa ima tudi zdaj silno veliko posla, ker ni še zadosti, da je armada toliko dežel premagala, temuč treba jih je tudi zdaj politično in upravno s Prusko zediniti. K temu pa še nastaja strah pred Napoleonom, ki zdaj tudi tirja odškodovanje za svoje miroljno posredovanje, in sicer, kakor so časniki po svetu zatrobili, nekatere kosce ob Rajni, po katerih se Francozom že davno sline cedé. Ni še sicer očitno znano, ali je Bismark Napoleonu kaj obljubil za to, da bo pri miru; ali to se zdaj gotovo kaže, da bi Francozi radi kaj imeli, ker si je Pruska tako veliko pridobila, — Bismark pa, da ni volje kako darilo ali odškodovanje dati, zlasti ker se temu tudi vsi Nemci upirajo. Preden bo tedaj ta štrana poravnana, se lahko še prav hudó spoprimejo, zlasti ker se še poroča, da se na Francoskem na vso moč na vojsko pripravljajo. Mi samo to želimo, naj bi Avstrija vseh daljnih homatij rešena in obvarovana bila!

Turška. „Slovenčevi“ bralci dobro vedó, kako je s Turčijo, to našo staro pa nič vredno prijateljico, in kaj da mi in Slovani sploh o njej mislimo. Gotovo jih bo tudi mikalo zvedeti, če jim naznanimo, kaj angleški list „Spektator“ o turških finančnih zadevah piše. On pravi: „Lastniki turškega državnega denarjeveljnega papirja bodo pač

*) 12. avg. se je primirje sklenilo.

drago plačali, da so Palmerstonu verjeli, ki je terdil, da se da Turčija pomladiti. Turčija je postala roparska država. Dobro je, da Angleži niso več prijazni državi, ki je prava nesreča za Evropo! Nikakor pa ni želeli, da bi Turčija kmalo na kant prišla; kajti če bi se to zgodilo in bi sultan videl, da ni več državnega dolga, hitro bi spet začel z nova na posodo jemati in dolgove delati. Na posodo jemati in tuj denar zapravljati, to on jako dobro zna, in če je ob vse prišel, paspet začne krasti in ropati. Te besede so gotovo dosti jasne. Zakaj ni Angležev prej pamet srečala?!

Serbska. Zadnje dni je bilo slišati, da je tudi serbski knez zeló na vojsko tiščal (kam, ni znano), pa da mu je potem minister Garašanin to osvetoval. Pri vojaškem ministerstvu je bilo neki vse po koncu, narodna straža se je morala koj na vojsko pripraviti, pisma in depeše so se na vse kraje pošiljale, poročniki so naglo prihajali in ravno tako naglo odhajali, z eno besedo, vse je bilo tako, pravi „Zukunft“, kakor da bi bil že sovražnik pred durmi. Govori se, da misli knez tudi puške na iglo pri svoji armadi vpeljati. — Kar se pa tiče razmere do sosednje romanske kneževine, o tej pišejo vladine „Serbske Novine“ tako le: „Našim čitateljem je že znano, kako sijajno in preserčno da je bila naša deputacija od romanskega kneza in vlade njegove sprejeta. To nam priča, da se prijateljstvo med obema ne opira toliko na prijazno obnašanje mož, ki stojé na čelu vlade, kolikor na njuno sosedstvo, na topografski in politični položaj ali stanje, ki jima nalaga najožje in najterdnejšo zvezo. Slovanski in romanski narod sta edina čuvaja na spodnji Donavi, ob ktere bregovih sta izključljivo naseljena. Njuno politično stanje proti Turkom in Evropi je enako. Nijedna politična prememba se ne more v teh kneževinah zgoditi, da ne bi upljiva imela na eno ali drugo. Kar se zgodi na eni strani Donave, to mora ali ustrašiti ali razveseliti duhove tudi na drugej. Solidarnost interesov je pri obeh narodih po naravi in politiki tako uterjena, da je ne more nihče podkopati. Oba naroda sta tudi to dobro spoznala in njune vlade si prizadevajo, to stanje zmiraj bolj utrditi.“

Romanija. „Gazeta Transilv.“ piše, da je turška vlada volje Karola Hohenzollernskega pod temi pogoji za kneza spoznati: 1.) če knežija plača dvojno davščino; 2.) če se armada zmanjša na 12.000 vojščakov; 3.) če se sprejmejo turške posadke v mesta Braila, Gjurgjevo in Kalapat, in 4.) če zavarovavne vlade ustavo, ki jo je deželni zbor izdelal in „gospodar“ ali knez poterdil, pregledajo in da se jej še dodá točka, po kateri ima vsak tujec v kneževinah ravno take pravice kakor domačini. — Sultan nadalje tudi tirja od zdanjega kneza v imenu priznanja 100.000 lir. — Knez je tudi zdaj spremenil ministerstvo. Vsi tisti, ki so pomagali Kusa s poti spraviti in so Karola na prestol povzdignili, kakor Golesco, Lecce, Haralambi, Rosetti, Bratiano, Catargiu in Demeter Ghika, zgubili so eden za drugim ves upljiv ter stopili iz ministerstva. Oni so mislili kneza najberže za svoje namene vpotrebovati, — pa storili so že svojo dolžnost in dobili — slovo!

Ruska. Dálj časa že nismo od tod drugega slišali, nego to, da je vlada veliko kardelo vojakov ob gališki meji in reki Prutu postavila (zakaj? ni še jasno), in da si Rusi v Aziji zmiraj več zemlje pridobivajo. Ob času prusko-avstrijsko-talijanske vojske se je Ruska obnašala tako, kakor da bi jej vse to nič mar ne bilo. Še le zdaj po vojski se sliši, da bi tudi ona rada ktero spregovorila in sicer za nemške vladarje, ki so že ali spodení, ali pa v nevarnosti kaj zgubiti. Bismarku tedaj tudi od te plati neka težava nastaja. Poslal je torej posebnega

poročnika v Petrovgrad, ki naj bi Ruse pogovoril ter jim celo veliko vojvodino poznansko v dar in zahvalo ponudil, da bi bili tiho ter naj bi dopustili, da se sme Pruska razširiti. Vendar se pa ne ve še nič gotovega. — Vlada je oni dan zaukazala, da se morajo vsa uradna pisma na Poljskem v ruskem jeziku pisati. — One dni je prijadralo amerikansko brodovje v rusko luko — k Rusom v gostje. Bilo je sijajno sprejeto, kar nam kaže, da ste si ruska pa amerikanska vlada kaj prijazni.

Italija. 12. t. m., ravno 12. uro! sklenilose je primirje med našo in talijansko vlado pod tem pogojem, da se sprejme reka Taljment za mejivnico med našo in laško armado, in da laška armada in prostovoljci popolnoma zapusté Tiroljsko, kjer so jo že kacíh 12 nemških milj deleč priderli. To se je zgodilo. Kako bodo pa zdaj zastran miru obravnovali, o tem pa še do zdaj ni nič gotovega znano. Tudi Garibaldi je bil neki za primirje, ker je videl, kako zelo da potrebujejo njegove čete vsaj za nekaj dni počitka. Kralj je imel poslednje dni svoj glavni stan v Padovi in od tod je neki tudi Benetke obiskal. Po Beneškem se je tudi že oklicala talijanska ustava in pa da so vsi samostani in konkordati vzdignjeni, dasiravno še Napoleon ni očitno svoje volje naznanil, kaj da prav za prav z Benecijo misli, pa tudi terdnjave so še v naših rokah. Razun velike zgube, ki so jo Lahí uterpeli pri Kustoci in Visu, kjer je vtonil tudi imenitni poslanec Boggio, zadela jih je oni dan spet grozna nesreča. Silna oklepnic „Affondatore“ ali potapljač, ki je veljala več milijonov gld., in v katero so vse zaupanje stavili, potopila se je v silnem viharju v Jakinski luki; le mornarji so se rešili. — Lahom je tedaj vse nasprotovalo, ali vendar še niso hotli dati miru in jih je neki Napoleon moral prav dobro prijeti. Govori se tudi, da se skorej prične rimsko vprašanje reševati.

Razne novice.

* Dan današnji se godijo res še čudne reči. Tako je hotla bojna sreča, da se bode v sredi Evrope zemljovid precej zelo spremenil in sicer Prusom in Italijanom v prid, da neha stari nemški „bund“ in da Avstrija postane za naprej samosvoja evropska država. To so gotovo velike in jako pomembne dogodbe, ki zanimajo celi svet. Pa še druga za ves svet jako imenitna in važna dogodba se je one dni izvršila. Angležem pa Amerikancem namreč se je po večletnem trudu po sreči izšlo, da so sicer po mirnem potu ali vendar v silnem boju zoper naravno moč in silo in tisočere druge ovire pomorski telegraf čez atlantiško morje srečno napravili in tako Evropo pa Ameriko zedinili in v neko ožo zvezo spravili. „Times“ piše 27. jul. o tem za veke slavnem činu tako le: „S tem, da se je to delo, ki je za celi svet tako važno in čudovito, srečno doveršilo, doživeli smo na vse strani imenitno dogodbo, ki nam je še zdaj ni mogoče natanko popisati. Dva najmočnejša naroda na svetu občujeta lahko zdaj vsako uro med seboj. Angleška in amerikanska vlada lahko zana-prej vsaki čas hitro pa svobodno svoje medsebojne zadeve rešujete, ker ne bo treba dolge morske vožnje tje in nazaj čakati, kar je bilo dozdej jako mudivno, in so lahko med tem časom vse druge in nove okoliščine nastale. Zdej pa, ko se je to velikansko delo srečno izvršilo, tudi ni več dvomiti, da se bode v malo letih po celem svetu telegraf napravil. . . . Res je to delo imenitno in slavno za naše čase, za narod naš in one možé, ki so ga kljubu vsem zaprekam doveršili. Po vsaki ceni zaslužijo med dobrot-nike človeškega rodu prišteti biti!“ — Začeli pa so dolgo pomorsko cev 13. julija t. l. pri mestu Valenciji na zahodni strani ir-

skega otoka v morje pokladati in prišli 27. zvečer srečno v morski zatok amerikanskega otoka „Newfoundland“, od koder ni deleč do suhe zemlje. Morje je na več krajih po 15.000 angleških milj globoko, široko pa v tej daljavi 500 nemških milj. Imeli so s sebo največo ladjo, „Great-Eastern“ ali „Leviathan“ imenovano, in še 3 druge velike bojne ladije, ki so vozile pomorsko cev. 27. j. so se že poslali prvi telegrami angleške kraljice in pa severo-amerikanskega poverodnika. V začetku se ve da bo cena kaj visoka, potem pa se bo gotovo znižala, kakor pri drugih. L. 1846 so neki začeli v prvo nanj misliti, pa po večkratnih poskušnjah, kakor leta 1858, izpeljali so ga srečno še le letos.

* Po pruskem vladinem listu „Staatsanzeiger“ zgubili so naši v nesrečni grozopolni bitvi pri Kraljevem Gradcu 40.000 mož, Prusi pa ne več ko 10.000 (?) Naših je bilo menda vjetih 18.000, zgubljenih 11 bander ali zastav in blizo 200 topov.

* Po dobroti visokospoštovanega in učenega novomeškega gimn. vodja prejeli smo oni dan program novomeške gimnazije. Z veliko radostjo in pohvalo naznanjamo svojim bralcem, da stoji na čelu zopet slov. sestavek („Popotovanje našega gospoda J. Kr.“ itd., od prof. in kateheta o. Jan. Staudaherja), ki bode marsikterega, zlasti pa učence prav zelo zanimal. Vendar pa pristavljamo za zdaj edino to opombico, da ima preveč tacih oblik, ki se ne zlagajo s slovnico in kakor današnje dni izobraženi Slovenci sploh pišejo. Zdi se nam, da te nekako ta spis kazé. Potem se nam še to tudi jako čudno zdi, zakaj da so nekatera krajinska imena nemška, nekatera pa slovenska pristavljena? Če se n. pr. ve za slov. ime „Seifenberg“, zakaj bi se ne moglo zvedeti tudi za „Bischoflack“, itd. Tega pa ne ome-jamo za to, da bi kterege naših slavnih rodoljubov razžaliti hotli, temuč le za to, ker se je tej doslednosti res čuditi!

* Kolera se širi vedno bolj in bolj. Piše se, da jih je tudi na Dunaju že nekaj za njo pomerlo, in da se je prikazala tudi že v Parizu in Londonu. V Berlinu jih je neki do 28. jul. za kolero zbolelo 4262 in izmed teh jih je več ko polovica umerlo, ozdravelo pa samo 470. Bog nas je obvaruj!

* „Glasnik“ za mesec avgust imamo v rokah. Kar smo o drugih listih rekli, reči moramo tudi o tem, da nam je tudi ta kaj zeló všeč in da obsega spet lepo torbico mnogoverstnega lepoznanško-podučnega branjja. Častiti bralci so gotovo z nami enih misli, zato reč povemo hitro naslove posameznih sestavkov. V vezanem zlogu so pisani: „V noči“ in „narodne pesmi“, v nevezanem pa: „Črtice iz življenja na kmetih“, ki jih spisuje nadepolni in verli Andrejčekov Jože, potem nadaljevanje povesti: „Rudeča suknja“, dalje jako zanimivi spis „O narodnih pesmih srbskih“, „Misli tuje in lastne“, „Značaji iz življenja naroda našega“ („Butelj-Matevž“), „Narodne pripovedke“, „Slovansko berilo“ v serbskem, českem, poljskem in ruskem jeziku, „Obrazi iz narave“, „Narodne stvari“, „Književni obzor“ slovan-ske književnosti, in slednjič „Besednik“, ki ima sporočila iz Celovca in Ljubljane. — Slovenci sezite pridno po njem!

Gradec, 11. avgusta:

38 67 20 2 6.

Prihodnje srečkanje je 25. avgusta 1866.

Dunajska borsaz 17. avgusta 1866.

5% metalike	59.—
5% nacional	63.—
1860 derž. posoj	73.90
Bankine akcije	697.—
Kreditne	142.10
London	126.—
Novi zlati	6.02
Srebro	124.50